

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

יפ.

עין משפט
נר מצוה

א [מ״י פ״ב מהל' תשובה
הלכה א]:
ב מ״י פ״י מהלכות
תשובה הלכה א [ד]:

גליון הש"ם

גמ' בתחלה על גפי. עיין
סנהדרין סוף לח ע"א תוס'
ד"ה בתחלה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חצילות
הגורם הרבה יחד אינו
יכול לחזור עליו פעמים
רבות ומשכח:

רבינו חננאל

ואברםם אבינו שלא הלך
בנצחם אנשי הפילה
וששעים אוי וברוך
שואים אלו אנשי סדום
לשם צמר עמם ולא שום
במאובש פלשתי יא הוא
מושב לצים. אשרי האיש
אשר את' א' אשרי מי
שעושה תשובה כשהוא
לצים כלומר בתקופה
המתברר ומשבר את' צדו
במצותי חפץ מאד
לשם כשר מצותיו מבינ
ושנו אל תחוי מכין
הממשמשין את הרב על
מנות קלבל פרס אלו
אוי עבדים הממשמשין
את הרב על מנת שלא
לקלבל פרס וכו'. יא אם
בתורת' ה' חפצי אין אדם

קורא אלא מה של
הפסוק: 'ה' העוסק בתורה
הקב"ה עושה חפצו
שנאמר בתורה 'ה' חפצו.
שנאמר רבא בתלמי תנא
על שמו של הקב"ה
שנאמר כי אלה התורה
תפצו (ולבסוף נקראת
על שמו שנאמר) ולמדתו
היה: 'ה' יצילם לימדת אדם
תפצו ויהיה שנאמר כי
אלה התורה ה' חפצו
ובתורתו יגיד
שנאמר רבא לירושא אינש
אמר שוכן שנאמר
אמר נפשי לתלמי.
תורה מים מביא בתלמי
מבור ואחר כך נוטלים
מבארן שנבטע מים חיים.
החבל ימנע א
עושה אחרות ויהיה
בכחן תמנעם כלומר
אם קובץ על די
על די ירחיק רחבי
יהיה רמה יגיע
פי א' אנו משבר
העוף שכבר אינו
נכילה לפרוח א' מנעם
אחרת זו פורחת כך
שומעונו א' אינו שותה
הרבה עשוישם
מחלל א' מחלל אחת
הראשונה. והי
שחלל כנסתה ל
עופים ולא נעץ
חלל פלגי מים
למור שחל על גדות
הים מין אחר
מרב א' אנו
יטון ברכה עלום:

נראה מדברי רבינו שהיה גורם כעץ שחול ולא נעץ עומד ומפלגי מים מפיק לדרשא דהלומד מרוב אחד וכו'.

אֲשֶׁרִי אִישׁ וְלֹא אֲשֶׁרִי אִשָּׁה. אָבֵל לַעֲלֹל גִּבֹּר אֲשֶׁרִי הָאִישׁ לֹא
 דִּיּוּק הֵכִי דְלִישׁ מִשְׁמַע לְמַעֲוֵטִי אִשָּׁה וְהָאִישׁ מִשְׁמַע
 לְמַעֲוֵטִי אִישׁ אַחֵר: **עוֹלָם** מִנֵּת לְקַבֵּל פְּרִים. פִּי צְמוּחָא אִם לֹא
 תִּבְחָא שְׂחִילָתוֹ כְּמוֹ שְׂעוּשִׁין עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים אָבֵל אִם אִינוּ תוֹבָא דְמִי
 לֹא לְאֵל דְּמִרְמִין צַפִּ"ק דְּצ"ב (דף קד ט)
 וּבִפְ"ק דְּפִסְחִים (דף קד ט) וְצִרְיָה (דף קד
 ז) דְּתַנְיָא סָלַע זֶה לְנִדְקָה ע"מ שִׁיחָה
 צִי הִרִי זֶה לְדִיק גְּמוּר ט):

אמר רבא אמר רב סחורה
משמנה שרץ סחורה רבו
מוצק היה שחרי כמנה מקומות
מזינו שאמר הרהה דברים משמו והא
דאמר סוף אלו מילואות (ב"מ דף נג.)
אפילו לא האיר עיניו אלא כמשנה
אחת ומפרש רבא כגון רב סחורה
לאספרא לי וזהמא ליסטרון התם
אית דגרסי רבה ואית דגרסי רבא
וה"פ אפילו לא אספתי ממנו אלא
דבר ז' שחייב כ"כ דבר חדוש
אני חזין להקדש עליו ז' :

אנא עבדתה. דל"ט פירוש עשיתיה ומה שלא אמר קיימתיה שאין לשון קיום שייך אלא בדבר מזהב כי ההיא דסוף במה מדליקין (שבת דף נז.) גבי עשרתם ערבתם מדליקו את הנר וקא אמר דלריך למימרינהו בניחותא כי היכי דליקבלו מיניה וקאמר אנא לא שמענא וקיימתיה מסברא ויש גורסים עצרתיה צרי"ט ולא נהירא דא"כ צא לטורח ולהפסיד שערב על דברי חכמים:

ישלש

שִׁלְבוּ חֶפֶץ אִמֹר לֹא רַבִּי נָתַן לָנוּ רִשּׁוֹת לַעֲמֹד אִמֹר ר' אֲבָדִימִי בִּרְחֵם אֶת כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרַת הַקֵּב"ה עוֹשֶׂה לוֹ חֲפָצָיו שֶׁנֶּאֱמַר כִּי אִם בְּתוֹרַת ה' חֲפָצוֹ אִמֹר רַבָּא לַעֲלוֹם יִלְמֹד אֲדָם תּוֹרָה בְּמִקּוֹם שִׁלְבוּ חֶפֶץ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי אִם בְּתוֹרַת ה' חֲפָצוֹ וְאִמֹר רַבָּא בְּתַחֲלִילָה נִקְרָאת עַל שְׁמוֹ שֶׁל הַקֵּב"ה וְלִבְסוֹף⁷ נִקְרָאת עַל שְׁמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּתוֹרַת ה' חֲפָצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וּלְיָלִילָה⁸ וְאִמֹר רַבָּא לַעֲלוֹם יִלְמֹד אֲדָם תּוֹרָה וְאִח"כ יִהְיֶה שֶׁנֶּאֱמַר בְּתוֹרַת ה' וְהָדָר וּבְתוֹרָתוֹ יִהְיֶה וְאִמֹר רַבָּא לַעֲלוֹם יִגְרִים אִינִישׁ וְאִע"ג דְּמִשְׁכַּח וְאִע"ג דְּלֹא יָדַע מָאי קָאֵמֵר שֶׁנֶּאֱמַר⁹ גִּרְסָה נִפְשִׁי לְתַאבָּה גִּרְסָה כְּתִיב וְלֹא כְּתִיב טַחְנָה¹⁰ רַבָּא רְמִי כְּתִיב¹¹ עַל גִּפִּי וְכְּתִיב¹² עַל כֶּסֶם בְּתַחֲלִילָה עַל גִּפִּי וְלִבְסוֹף עַל כֶּסֶם כְּתִיב¹³ בְּרֹאשׁ מְרוֹמִים וְכְּתִיב עַלִי דֶּרֶךְ בְּתַחֲלִילָה בְּרֹאשׁ מְרוֹמִים וְלִבְסוֹף עַלִי דֶּרֶךְ עוֹלָא רְמִי כְּתִיב¹⁴ שְׁתֵּה מַיִם מְבוֹרָךְ וְכְּתִיב וְנוֹחִלִים מִתּוֹךְ בְּאֹרֶךְ בְּתַחֲלִילָה שְׁתֵּה מְבוֹרָךְ וְלִבְסוֹף וְנוֹחִלִים מִתּוֹךְ בְּאֹרֶךְ¹⁵ אִמֹר רַבָּא אִמֹר רַב סְחוּרָה אִמֹר רַב הוֹנָא מָאי דְּכְתִיב¹⁶ הוֹן מֵהֶבֶל יִמְעֹט וְקוֹבֵץ עַל יָד יִרְבֶּה אִם עוֹשֶׂה אֲדָם תּוֹרָתוֹ חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת מִתְמַעֵט וְאִם קוֹבֵץ עַל יָד יִרְבֶּה אִמֹר רַבָּא יִדְעִי רַבְּנָן לֵהָא מִילְתָּא וְעֵבְרִי עֲלֶה אִמֹר רַב נִחְמָן בְּרַי יִצְחָק אֲנָא עֲבִידְתָּה וְקִיִּים בִּידִי¹⁷ אִמֹר רַב שִׁיבִי מִשְׁמִיחַ דְּר"א בֶּן עֲזַרְיָה מָאי דְּכְתִיב¹⁸ לֹא יִחְרוֹךְ רַמְיָה צִידוֹ לֹא יִחִיהַ וְלֹא יֵאָרֵךְ יָמִים צִידֵי הֶרְמָאִי וְרַב שֵׁשֶׁת אִמֹר צִידֵי הֶרְמָאִי יִחְרוֹךְ¹⁹ כִּי אֵתָא רַב דִּימִי אִמֹר מִשָּׁל לְאֲדָם שִׁצַּד צִפְרִין אִם מִשְׁבֵּר כְּנָפֶיהָ שֶׁל רֵאשׁוֹנָה כּוֹלֵם מִתְקִימּוֹת בִּידוֹ וְאִם לֹא אֵין מִתְקִימּוֹת בִּידוֹ²⁰ וְהִיא כְּעֵץ שְׁתוּל עַל פְּלָגֵי מַיִם אִמֹרֵי דְּבִי ר' נָאִי כְּעֵץ שְׁתוּל וְלֹא כְּעֵץ נִטְוֶה כֹּל הַלּוֹמֵד תּוֹרָה מֵרַב אֶחָד אֵינוֹ רוֹאֶה סִימָן בְּרַכָּה לַעֲלוֹם אִמֹר לָהּ רַב חֲסֵדָא לְרַבְּנָן בְּעִינָא דְּאִימָא לְכוּ מִלְתָּא וּמִסְתַּפִּינָא דְּשִׁבְקִיתוּ לִי וְאוֹלִיתוֹ כֹּל הַלּוֹמֵד תּוֹרָה מֵרַב אֶחָד אֵינוֹ רוֹאֶה סִימָן בְּרַכָּה לַעֲלוֹם שְׁבֻקְתוֹ וְאוֹל קָמִיהָ²¹ וְדִרְבָּא אִמֹר לָהּ הִנֵּי מִילִי סְבֵרָא אֲבָל גִּמְרָא מֵרַב אֶחָד עֵדִיק בִּי הִיכִי דְּלֹא

הרבה והוא משבח ומקצר ימיו דכתיב (דברים ג) כי הוא חיך ואורח ימך: ורצ ששם אמר ליידי
ויבי אחריו. כלומר יש לו עופות לחרוך ולאכול. כל מי שלומד וגורם מעט מעט ומחזר עליו פעמים
תלמודו מתקיים וקרא אתמוהי מתמה ובי לא יחרוך מי שצדו רמיה: נגיפה. שלא תבזה: שכול.
נעו. מעיקרו ולא זו תשם לעולם. כלומר כעץ שכול יעשה תלמיד [את] עצמו לילך וללמוד
פני רב אחד: סבא. ללמוד חריפות וחידוד הלכ לאחר שלמד ושגורה בפיו גירסת התלמוד:
דל

אברהם אבינו. צימו דור הפלגה היה בסוף ימי פלג נפלגה הארץ כדמיון בסדר עולם א"ר יוסי ציאל גדול היה עבר שקרא לבנו פלג וא"ת בתחילת ימיו כו' ופלג ראה את אברהם כמה שנים דהא לקצי' פלג נולד אברהם וזיה פלג אחר כך כמה שנים: **צמוש**
אנשי פלשתיים. שכגר בנייהם דמיון
ויגר אברהם בנרן פלשתיים (בדאשיית כא):

הפלגה שרשעים היו
עיר ובדרך חטאים
בעמידת דבוס שהחטא
בדום רעים וחטאים
לא ישב שלא ישב
מפני שלצנים היו ש
ויאמרו קראו לשמש
איש ירא [את] ה' איש
א"ר עמרם אמר ר
תשובה כשהוא איש
אשרי מי שמתגבר ע
חפץ מאד אר"א במצ
והיינו ⁽⁶⁾דתנן הוא
כעבדים המשמשין א
פרם אלא היו בנודד
הפסוקים:

עושה לו חפציו. הכי קלומר קרא לו
אס בתורת ה' עושה חפצו: **נקראס**
על שמו. של [אותו] תלמד שטרה
זה כדכתיב וצמורתו דמשמע של כל
אדם: ילמד אדם. מרבו עד שמהא
גירסת התלמוד ופירושו שגורה לו
כפיו: ואח"כ יבגה. עיין בתלמודו
לדמות מילתא למילתא להקשות
ולתקן וצראשונה לא יעשה כן שמה
יבטל והרב לא ימלא לו כל שעה
ועוד לאחר ששנה הרבה הוא
מתעייב בתלמודו ומתקן לעצמו
דבר הקשה וה"נ אמרינן צהרואה
(גרוס דף סג:) הסכת הס וואח"כ
כתא ומייפיתן להא דלרבא הס: **דלא**
ידע מאי קלמר. שאין רבו יודע
לפרש לו כלום: גרסה. לשון גרש
וכרמל (ויקרא ב) שלא היה טומן
הדק אלף כרימים של גרוסות
המתלקין חיטה לשנים או לארבע
[לזורק] מאכל: גרסה נפשי
לחאבה. מרוב תאוות לתורה הייתי
שורב לפי היכולת אע"פ שאין
טומנה הדק ליכנס צעמוקס: **כפיו**
על גפיו. צבורה משמע. שלמה

מוסף רש"י

שאלו קצוב: וספי. קרא אחרינא על
כא מקום כבוד קצוב כמו רב
הכא אגדל מנח (בראשית מה). ל"א
בתחילה על גפי יחיד בלא תלמידים
כמו אס בגפו יבא: בראש מרומים.
מסתכל בתחבולות לען וכפון עלי.
דך. מורה הוראה לען כל: נורד.
מיס מכוסין וסופן כלים: באלך.
מיס חיים ואין פוסקין: תבילות.
(א) דגרים הרבה ויחד אינו יכול לחזור
עליו פעמים רבות ומשכח: על יד.
מעט: יחידו. נוטריקון ויחיד
יחיד: אינך רחמני. חסידים ארצות

להראות כמה אני חכם להעמיד גירסאות הרבה והוא משבח ומקאר
הרמאי הוא יחיד. בלשון (שנח דף כ'): איחוריו איחריך. כלומר ש' לו ער
הרבה עד שגורר צפוי ואח"כ חורר ולומר בלמודו מתקיים וקרא את
נעקר מכאן וחורר ונשחל במקום אחר: **נטוע**. מעיקרו ולא זו מש
מכל האדם ולא כעך נטוע להשתקע לפני רב אחד: **פצרה**. ללמוד

מסורת הש"ס

(א) אבות פ"א מ"ג, (ב) נ"א
(ג) תמיא, (ד) (ז"ל לך),
(ה) (קדושו לך), (ו) (ברכות
(ז) (אנן), (ח) (סנהדרין
(ט) (עירובין נד), (י)
(יא) שם, (יב) שם, (יג) (ז"ל
(יד) (רדבא), (טו) (משלי ט),
(טז) (שמות כא), (יז) (ועי'
(יח) (מס' פסחים ח: ד"ה שחכה
(יט) (מס' י"ה ד. ד"ה בשבילן,
(כ) (וע"ע מס' יבמות קו.
(כא) (ד"ה רבא ומוס' סנהדרין
(כב) (מט: ד"ה אמר)

תורה אור השלם

1. ויאמרו הקה בננה לנו
 2. ונמקל ואישו
 3. נשעמ ונעשה לנו
 4. כי כפינו נפנו על פני כל
 5. הארץ: בראשית ד
 6. ואנשי סדם רעים
 7. ונשאים להן מאד:
 8. בראשית יג
 9. ויהי כטוב לב
 10. ויאמרו קטוב לשמשו
 11. וישלח על ויקראו
 12. לשמשו מנחת האחסים
 13. ויצחק לפניהם ויעמידו
 14. אותם בין העמודים:
 15. שפוטם טו טו
 16. הללוהו אשר איש
 17. את ד' במצותיו ופץ
 18. מאד: ויקרא ק"ב
 19. כי אם בחרת ד' הפצו
 20. ויבחרתו ויגה יום
 21. ויגלה: ויחלל א"ב
 22. ויטה נפש להאבד
 23. אל משפחת כל בעל:
 24. תחלים קט
 25. שלח עשרתיה
 26. תהא על גפי מרמי
 27. מ שלט טו
 28. ויטה לפתח ביתה
 29. על ססא מרמי קרת:
 30. משלי טו ד
 31. בראש מרומים על
 32. ודרך בית נתיבות נגדה:
 33. משלי ה
 34. שתה מים מבורך
 35. ונזלים מתוך באר:
 36. משלי ה טו
 37. הן מבקל ומקט
 38. מקבץ על ד' ירבה:
 39. משלי יא
 40. לא תרחק ריקה צידו
 41. ורחוק אדם קר ירחיק:
 42. משלי יב כו
 43. ויהי כעץ שתרול על
 44. ולגני מים אשר יתן:
 45. ובעת ועדולו אל יבול
 46. וכל אשר יעשה יצליח:
 47. תחלים יג

מוסף רש"י

צל מונח לקבל פרי.
 לשון עקב, כמו ענין-
 מתרגומן פוסקמים כי
 מזה חלמ'ן חקיס מזה
 יוצרי, דא ישפיקי על כל
 דבר, אלף ענד מחסדי
 יבאוב פ"א ח"י וברתור
 ירהב. חמקיה היא
 חקיס חורב' ונשמדה
 ינסה היא נקראת חורב
 קדשוני' (א' ו' ו' ו' ו'
 יעין' ברבוב כן)
 אנא עבידה. לקב' על
 ד' וחמתי עליה ע'
 השקוב' על ו' חמתי חורב'
 ששמתי חמתי (שס). לא
 יחורין. וניקובן דרש
 לא יחיה עליו ולא יציד
 שרובן דא)
 ירמאי. שמחיה חמתי
 יחיה חמתי עליה (שס).
 ירב ששת אמר. אין זה
 חלמ'ן חקיס חורב' וניקובן
 ע' ד' יחיה חמתי חורב'
 בדבר הוא יחורין כלומר
 חמתי צידו חמתי חורב'
 חמתי' על כל חמתי חורב'